

Hij wilde de maan

Mimi Baird
met Eve Claxton

Hij wilde de maan

Vertaald door Bart Gravendaal

2016 Prometheus Amsterdam

Voor mijn twee kinderen

JAKE EN MEG

de parels van mijn leven

Oorspronkelijke titel *He Wanted the Moon*

© 2015 Mimi Baird

© 2016 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en

Bart Gravendaal

Omslagontwerp Jan van Zomeren

Foto omslag Three Lions/Getty Images

Lithografie afbeeldingen BFC Graphics & Design

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3184 5

several of my friends.

These days of constant restraint were the darkest of my life. I cannot imagine exploring greater depths of discouragement, hopelessness. Tiny Hayes, Mr. Burns, a powerful attendant & ~~the~~ a patient came in my room after some several days of this torment, ~~but~~ freed me from the bed and leaving the straight-jacket still on me - took me, partly dragged me to the bath room. I felt particularly bitter - perhaps even filled with hatred. When I was brought back, the straight-jacket was removed & there was a pack already laid for me. I locked into a corner and said:

"It seems to me that I've

Woord vooraf

Dit boek is de culminatie van vele jaren verzamelen en samenvoegen van materiaal dat betrekking heeft op mijn vader, dr. Perry Cossart Baird jr. (voor de beknoptheid zullen we hem in dit boek aanduiden als dr. Perry Baird).

Het boek omvat zowel het oorspronkelijke manuscript van mijn vader uit 1944, als uittreksels van medische rapporten en brieven die hij schreef en ontving.

De lezer moet zich bewust zijn dat we zijn manuscript – en het overige oorspronkelijke materiaal – hebben bewerkt om de leesbaarheid te bevorderen. Eventuele verbeteringen zijn gemaakt in het belang van consistentie en duidelijkheid. De spelling, of tijdsvorm en taalgebruik zijn veranderd, en voor de begrijpelijkheid zijn soms woorden toegevoegd. We hebben de veranderingen niet tussen haakjes gezet om ze aan te geven.

Mijn vaders schrijven werd herhaaldelijk onderbroken door zijn ziekte, en zijn oorspronkelijke manuscript bestaat hier en daar uit meerdere kladjes (en passages die geen verband houden met zijn verblijf in Westborough). In die gevallen hebben we de tekst gedistilleerd of ingekort in het belang van de bondigheid. We hebben niet aangegeven waar er regels zijn geschrapt.

We zijn van begin tot eind bedachtzaam te werk gegaan om

toon en betekenis – en soms gebrek aan duidelijke betekenis ten gevolge van de geestelijke toestand van mijn vader – van de originele tekst te behouden. Er zijn geen namen veranderd; er zijn geen personages of gebeurtenissen verzonnen; er zijn geen volledige zinnen toegevoegd.

Ons doel is geweest mijn vaders wens te vervullen: ‘het werk tot een goed einde brengen.’

*De eerste klei de laatste mensen baart
De laatste oogst ontstaat uit eerste aard'
De eerste ochtendschemer 't vonnis schrijft
Dat voor de jongste avond wordt bewaard*

*Gister schreef voor de waanzin van vandaag,
De stilte morgen, juichen of geklaag,
Drink! Zin niet op je herkomst, drijfveer, doel,
Drink! Want er is geen antwoord op die vraag.*

Rubaiyat van Omar Khayyam (vertaling Louis Levelt)

Deel I

Echo's uit een kerker

Proloog

"Echoes from a
Luncheon Cell"

P.C Baird Jr.

"Echo's uit een kerker"

P.C Baird Jr.

In de lente van 1994 kwam ik thuis van mijn werk en vond het pakket met het manuscript van mijn vader op de stoep. Ik was zesenvijftig en had het grootste deel van mijn leven gewacht om maar iets van hem te horen.

Ik was een kind van zes toen hij niet meer thuiskwam. Mijn moeder weigerde te zeggen waar hij was, maar vertelde wel dat hij 'ziek' was en 'weg'. In dat jaar, 1944, vroeg ze een scheiding aan en hertrouwde meteen, waarmee ze het hoofdstuk van haar leven met mijn vader afsloot. Ik werd nooit meegenomen om hem op te zoeken toen ik klein was; zijn naam werd zelden genoemd bij ons thuis. Vanaf mijn kindertijd werd me langs de neus weg meegedeeld dat hij manisch-depressief was. Ik heb hem maar één keer teruggezien, heel even, voor zijn dood in 1959.

Het late middaglicht wierp lange, scherpe schaduwen op het voorportaal en op de doos op de stoep. Tientallen jaren was mijn vaders manuscript bewaard gebleven in een oude aktetas in de garage van een familielid in Texas, maar volkomen vergeten. Ik had nog maar pas gehoord dat het bestond.

Ik pakte de kartonnen doos op en bracht hem naar binnen. Ik wist weinig van mijn vader, Perry Baird – niet meer dan dat hij in zijn beste tijd arts was geweest met een goedlopende praktijk in Boston. Toch kon ik me zijn aanwezigheid in mijn jonge jaren nog levendig herinneren: de glanzende witte jas die hij droeg in zijn spreekkamer, zijn gestalte op het treinstation van Chestnut Hill, waar mijn moeder hem samen met mij afhaalde na zijn werk. Nadat hij weg was, voelde ik de pijn van een kind dat een ouder mist, een gevoel dat mij nooit helemaal heeft verlaten.

Met licht bevende handen pakte ik een mes en sneed in de lengte van het verpakkingstape aan de bovenkant van de doos. Ik opende de flappen, gluurde naar binnen en zag vaag

een handschrift op de bovenste stapel. Behoedzaam – alsof de woorden van mijn vader zouden bijten – pakte ik een bladzijde tussen duim en wijsvinger. Hij was crèmekleurig en een beetje doorschijnend, als doorslagpapier uit de tijd van de typemachine. Hij zag zwart van de vele regels in potlood geschreven tekst.

Ik stopte de bladzijde snel terug en deed de doos dicht. Na vijftig jaar stilte had ik even wat tijd nodig om de moed bijeen te rapen om weer van hem te horen.

Een paar dagen later opende ik de doos opnieuw, maar deze keer nam ik een greep bladzijden, en daarna nog een. Al snel was de stapel op het aanrechtblad in mijn keuken meer dan dertig centimeter hoog. Ik deed een poging om mijn vaders tekst te lezen, maar het was onmogelijk de zinnen van de ene pagina te verbinden met de volgende. Het bleek dat de bladzijden door elkaar waren geraakt. Na veel zoeken vond ik iets wat op een titel leek, geschreven met forse strek: ‘Echo’s uit een kerker’.

Het heeft maanden geduurd voordat ik het manuscript had teruggebracht tot iets wat enigszins op een volgorde leek. Ik realiseerde me terwijl ik de bladzijden ordende, dat dit mijn vaders memoires waren. Voor het eerst kwam ik te weten wat hem al die jaren geleden was overkomen. Hij was niet opgehouden te bestaan (wat ik als kind soms dacht). Hij had ons niet verlaten. Hij was tegen zijn wil overgebracht naar het Westborough State Hospital, een psychiatrische inrichting vlak buiten Boston, waar hij zijn ervaringen had toevertrouwd aan het papier dat ik nu in mijn handen hield. Mijn vader leed aan een ernstige psychische aandoening in een tijd dat er nog geen enkele doeltreffende behandeling bestond, vele jaren voor de komst van moderne psychiatrische medicatie. Zoals duizenden zenuwpatiënten in die tijd, was

hij slachtoffer van zowel zijn ziekte als het stigma dat er omheen hing. Hij was opgesloten, in een inrichting geplaatst, en zijn familie werd geadviseerd om te proberen hem te vergeten, een edict waar mijn moeder zo goed als zij kon gevolg aan gaf.

Toen het manuscript in mijn leven verscheen was dat het begin van een lange reis om mijn vader te leren kennen. Samen met de andere sporen die ik van hem vond – in brieven, zijn gepubliceerde artikelen, zijn medische geschiedenis, en foto's – ontdekte ik niet alleen een vader, maar een schrijver en een wetenschapper, een man wiens inzichten zijn tijd enorm vooruit waren.

Hoewel 'Echo's uit een kerker' niet werd uitgegeven toen mijn vader nog leefde, was het zijn grootste wens dat het ooit gepubliceerd zou worden. Hij verklaarde in brieven die hij na zijn vertrek uit Westborough schreef:

Vorig jaar toen ik ziek was heb ik een reeks avonturen doorstaan die zowel kleurrijk als pijnlijk was. Ik werd toen gevraagd een verhaal te schrijven over enkele van de zonderlinge reizen die ik had gemaakt, en zo kwam, uit de kookpot van vertwijfeling, mijn manuscript tot stand. Het is een langetermijnverslag van allerlei lijden en onheil – van 20 februari tot 8 juli 1944. Als ik langzaam te werk ga, nauwkeurig de ingewikkelde opeenvolging van gebeurtenissen beschrijf, kan ik misschien de loop der gebeurtenissen, en het relatieve belang van de diverse verbindende schakels en voorvallen die eraan hebben bijgedragen, ontrefelen en ophelderen...

Ik geloof dat het gebrek aan begrip van manische depressie dat vrienden en familie aan de dag leggen, onnodig lijden oplegt aan hen die manisch-depressief zijn. Ik heb uitge-

breid gelezen over manische depressie, ik heb vijf langdurige suïcidale depressies doorgemaakt, vier acute manische periodes en vele hypomanische fasen. Ik heb ervaren hoe de behandelingen aanvoelen: dwangbuizen, handboeien, voetboeien, paraldehyde injecties, warme en koude compressen, badtherapieën, geïsoleerde opsluiting in kleine ruimten, en al die andere verzinsels van mensen om de manische psychose te bestrijden. Ik heb als patiënt vele andere patiënten bestudeerd in vier psychiatrische ziekenhuizen, waaronder een stadsziekenhuis en een staatsziekenhuis. Mijn recente kwellingen hebben een onverschrokken furor scribendi voortgebracht, wat een zeer leesbaar boek heeft opgeleverd. Het is mijn overtuiging, en ik weet dat u het met mij eens zult zijn, dat artistieke creativiteit zich het best uitdrukt nadat zij gevormd is door de kwellingen en martelingen die het leven ons oplegt.